

LABGULDOSHLAR OILASI VAKILLARINING HAYOTIY SHAKLLARI, MORFOLOGIYASI VA TARQALISHI

Z.A.Yusupova

Farg`ona Davlat Universiteti

Sayramov Fayzullo Baraʼjon o`g`li

Ilyosjonova Nafosatxon Ilhomjon qizi

FarDU, Zootexniya fakulteti talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Labguldoshlar oilasi vakillarining hayotiy shakllari, morfologiyasi va geografik tarqalishi yoritib berilgan.*

Kalit so`zlar: *labguldoshlar oilasi, o`t, chala buta, buta, zigomorf, morfologiya, tarqalishi, gultoj barg, gul formulasi.*

Bu katta oilaga o`t, chala buta va buta o`simliklari kiradi. Poyasi 4 qirrali but shaklida qarama-qarshi joylashdi. Yon barglari bo`lmaydi. Gullari zigomorf, ikki jinsli gultojisi 2 ta tojbargining qo`shilib o`shidan vujudga kelgan bo`lib, qalpoqsimon yoki yassi shaklda bo`ladi. Ostki 3 ta tojbargdan vujudga kelgan bo`lib, yotiq holatda yoki pastga egilib turadi va aksariyat o`simliklarda bu tojbarglarning o`rtadagisi 2 ga ajralgan bo`ladi. Kosachalari beshtishli, barglari qo`shilib o`sgan bo`lib ba`zan ikki labli bo`ladi va lablarning ustki 3 ta tojbargdan, ostkisi 2 ta tojbargdan tuziladi changchil ari 4 ta gultoj naychasiga qo`shilib o`sadi vaoldingi 2 tasi keyingi 2 tasiga qaraganda uzunroq b o`ladi. Ba`zan 2 tagina changchi bo`lib qolgan changchilar reduksiyalangan urug`chilari 2 ta mevacha bargdan tuzilgan tugunchali ustki 4 uyalidir. Gullarning bandi juda qisqa bo`lib gullar uchki barglarining qo`ltig`ida oddiy to`pgullarga to`plangan bu kichik to`p gullar esa shingil boshcha yoki ro`vakga o`xshash murakkab to`pgullar hosil qiladi. Gulning changgi tumshuqchasidan oldin yetiladi. Gullar hashoratlar yordamida chetdan changlanadi. Mevalari bir urug`li 4 ta yeng`oqchaga ochiladi. Urug`ida endosperm bo`ladi. Labgullilarning aksari turlari efir moyli o`simliklardir. Labguldoshlar oilasining 200 turkumi va 3500 turi bor. Ular butun yer yuzining deyarli hamma joyida uchraydi va o`rmon, dasht, sahro va tog`larda o`sadi. Gul formulasi $Sa_{(5)} So_{(2/3)} A_4 G_{(2)}$

Jeneva ayugasi-Jivuchka jenevskaya-Ajuga genevensis L. Ko`p yillik, poyasini balandligi 25 sm. Bargi teskari uzunroq lansetsimon, yirik tishchali, osti tuksiz, ust tomoni siyrak tuklangan. Gullari halqasimon to`pgullar hosil kiladi. Kosachasi kung`iroqsimon, ko`k rang 7 mm uzunlikda. Tojbarglari xovorang 15 mm uzunlikda tashqi tomoni tuklangan. May oyida gullab urug`laydi. Toshkent viloyatini dalalaridan tarqalgan.

Komarov tog`bo`znochi (ajdarbosh)-Zmeegolovnik komarova-Dracocephalum Komarovii Lipsky. Ko`p yillik, poyalari ko`p sonli, asos qismi yo`g`onlashgan, balandligi 10-20 sm. Barglari uchburchaksimon, asosan yuraksimon, chetlari tekkis, kalta bandli. Gullari yuqori qismidan kichraygan, barglar qo`ltig`idan bittadan hosil bo`ladi, kalta tutqichli. Kosachasi 10-11mm uzunlikda binafsha rangda, ikki labli, mayda burmali, uch tishchali. Tojbarglari ko`rinishi, tashqi tomondan momiq tuklar bilan qoplangan, 20-22mm uzunlikda. YOng`oqchasi nashtarsimon uzunchoq uch qirrali, tekkis, 3mm uzunlikda. Iyul-avgust

oylarida gullab, avgust-sentyabrda urug'lari etiladi. Tog'larni yuqori qismidagi toshli joylarda o'sadi. Toshkent, viloyati (Oxongaron daryosini yuqori qismida) tarqalgan.

Yovvoyi jodvar-Pustinnokolosnik otnajenny-Eremostachys nuda Regel. Ko'p yillik, ildizi yo'g'on turupsimon ayrim hollarda shoxlangan. Payasi tik o'suvchi, oddiy mo'tloq tuksiz, balandligi 50-60 sm. Barglari rombik shaklida bo'lib mayda, qir qilgan, ostki barglari kalta bandli, pastdagilar 1-2 juftdan, o'troq. Gullari o'troq, kam gulli, xalqalarda joylashgan. Kosachasi 12-15 mm uzunlikda, naychasimon kalta tishchali, 1-1,5 mm uzunlikda. Tojbarglari 22-25 mm uzunlikda, oq, ostki labi sariq, tashqi tomoni momiq tuklangan. YOng'og'i tuksiz, May-iyunda gullab, iyun-iyulda etiladi. Tog'ni yonbag'irlarni o'rta mintaqalarida o'sadi. Andijon viloyatida tarqalgan.

Qatortishli devortagi o'ti-SHandra ocherednozubchataya-Marrubium alternidens Rech. Ko'p yillik, ko'p sonli poyali, kam shoxlanandigan dag'al tuklangan, balandligi 30-80 sm. Barglari yumaloq uzun bandli, tishchali-egatchali. Gullari ko'p sonli bo'lib halqasimon joylashgan kosachasi 9-11 mm uzunlikda, yulduzsimon tuklari bilan qoplangan. Toj barglari oq, tashqi tomoni yulduzsimon tuklar egalangan, uzunligi 9-11 mm, bargi ikki bo'lakli qir qilgan. YOng'ochasi uch qirrali tuxumsimon, 1,5 mm uzunlikda. May-sentyabr oylarida gullab urug'laydi. Begona o't sifatida bog'larda, ekinzorlar chetida va tashlandiq erlarda o'sadi. Toshkent, Farg'ona, Samarqand, Buxoro va Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Dorivor limono't-Melissa lekarstvennaya-Melissa officinalis L. Ko'p yillik, poyasi tik, asosidan shoxlanuvchan, qalin dag'al bezlar va tuklar bilan qoplangan, limon singari hidga ega, 30-60 sm balandlikdagi o't o'simlik. Barglari tuxumsimon, chetlari yirik tishchali, ostki tomoni tuksiz, ust tomoni siyrak kalta tuklangan. Gullari uzun tutqichli, halqasimon joylashgan. Kosachasi 7-8 mm uzunlikda, uzun tolali tuklarga ega. Tojbargalari oq, tashqi tomoni biroz tuklangan, 13-14 mm uzunlikda. YOng'ochasi uch qirrali, to'q-qo'ng'ir 1.7 mm uzunlikda. Iyun-avgust oylarida gullab, Iyul-sentyabr oylarida urug'i etiladi. Tog'larni o'rta mintaqalarida, qoyalar, soylarda o'sadi. Toshkent, Qashqadaryo, Farg'ona, Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Qalampir yalpiz-Myata perechnaya-Mentha piperita L. Ko'p yillik, balandligi 30-40 sm, poyalari oddiy kam shoxlangan. Barglari uzun nashtarsimon, uchi uchli, qisqa bandli, tishchalari arrasimon. Gullari poya va shoxchalar uchida boshqasimon to'pgul hosil qiladi. Kosachasi binafsha, tuksiz, uch burchakli, uchli kipriksimon tishchali. Tojbarglari pushti-ko'kish 3-4 mm uzunlikda. CHangchilari tojbarglardan qisqa. Iyun-avgust oylarida gullaydi. Kam hollarda ariqlar qirg'og'ida o'sadi. Toshkent viloyatida tarqalgan.

Dala yalpizi (suv yalpizi)-Myata polevaya-Mentha arvensis L. Ko'p yillik, poyasi tik o'suvchi, asosidan shoxlanuvchi, poyasi to'rt qirrali, 25-50 sm balandlikdagi o't o'simlik. Barglari uzunchoq nashtarsimon, qalin, kalta tuklar bilan qoplangan. Gullari shoxlar va poyani uchida boshqasimon to'p gullar hosil qiladi. Kosachasi 2.5 mm uzunlikda uch qirrali o'tkir tishchali. Tojbarglari pushti-binafsha rangda, 4-5 mm uzunlikda. Iyul-avgustda gullab, avgust-sentyabrda urug'lari etiladi. Tekkisliklarda va tog' oldi tumanlarida ariq va suv havzalarida qirg'og'ida, zax erlarda o'sadi. Toshkent, Farg'ona viloyatlarida tarqalgan.

Osiyo suv yalpizi (cho'l yalpiz)-Myata aziatskaya-Mentha asiatica Boriss. (M. longifolia) Ko'p yillik, poyasi tik o'suvchi, ser shox qalin tuklangan, balandligi 60-100 sm. Barglari nashtarsimon, o'troq, xar ikki tomoni tuklangan. Gullari qisqa tutqichli bo'lib, poya uchida

boshhoqsimon to'p gullar hosil qiladi. Kosachasi qalin tuklangan 2-2,5-(3) mm uzunlikda, ensiz uchburchak, uchki qismi tishchali. Tojbarlari ochiq-binafsha rangda va uzunligi 3-4 mm. Iyun-avgust oylarida gullab, iyul-sentyabrda urug'i etiladi. Tog'larni o'rta mintaqasigacha, nam erlar, ariqlar, buloqlar atrofida o'sadi. Toshkent, Andijon, Farg'ona, Samarqand, Buxoro va Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Mushuk zufe-Kotovnik koshachiy-Nepeta cataria L. Ko'p yillik, poyalari yo'g'on, sershox, balandligi 60-80 sm. Barglari uchburchakli, teskari tuxumsimon, asosi yuraksimon, yirik tishchali, yuzasi tuksiz, ostki tomoni siyrak tukli. Gullari siyrak, ko'p sonli, yarim soyabonsimon, to'pgul hosil qiladi. Gul tutqichlari 5-10 mm uzunlikda, gul yon barglari juda mayda, nashtarsimon ignaga o'xshash tuklangan. Kosachasi 5-6 mm uzunlikda, kulrang momiqli. Tojibarglari och havorang yoki ko'k ayrim hollarda oq, 7-8 mm uzunlikda. YOng'oqchasi ellipsisimon, qo'ng'ir rangda, tekkis 1,5 mm uzunlikda, Iyun-iyul oylarida gullaydi, iyul-avgustda urug'laydi. Tog'larni o'rta mintaqasigacha begona o't sifatida o'sadi. Toshkent, Farg'ona, Surxondaryo viloyatlarida va Qoraqalpog'istonda tarqalgan. **Mayda gulli tog' rayhoni-Dushitsa melkotsvetnaya-Origanum tyttanthum Jontseh.** Ko'p yillik, poyasi tik o'suvchi, ko'p sonli, yuqori qismidan shoxlanuvchi balandligi 30-60 sm. Bargi tuxumsimon yoki uzunchoqroq, to'mtoq asosi ponasimon chetlari tekkis, yuzasi tuksiz. Gullari o'troq boshhoqsimon yarim soyabonsimon qalqonsimon to'pgullarga to'plangan. Kosachasi 3 mm uzunlikda kalta tuklangan. Tojbargi och ko'kish-pushti 5 mm uzunlikda. YOng'oqchasi to'q-qo'ng'ir 0,75 mm uzunlikda Iyul-avgust oylarida gullab iyul-sentyabr oyida urug'lari etiladi. Tog'larni o'rta va pastki mintaqalaridagi toshli-shag'alli joylarida o'sadi. Toshkent, Andijon, Farg'ona, Samarqand va Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Muxallis barg qisraq (xapri)-Perovskiya norichnikolistnaya-Perovskia serophulariifolia Bunge Ko'p yillik, yo'g'onlashuvchan poyali, qo'ng'ir qobiqli chala buta, balandligi 60-120 sm. Barglari uzunchoq yoki tuxumsimon, to'ntoq tishchali, Gullari kalta tutqichli kam gulli, halqasimonga o'xshash joylashgan shingili to'pgul hosil qiladi. Kosachasini uzunligi 5-6 mm, binafsha rangli, barcha qismi uzun tuklar bilan qoplangan. Tojibarglari binafsha rangda, uzunligi 11-12 mm, siyrak momiq. Iyun-iyulda gullab, iyul-avgust oylarida etiladi. Tog'larni pastki mintaqalaridagi suyurma toshlar, shag'alli joylarda o'sadi. Farg'ona, Samarqand va Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Sigirquyruqsimon qo'ziquloq-Zopnik korovyakovidnyy-Phlomis thapsoides Bunge Ko'p yillik, ko'p sonli poyali, tik o'suvchi, shoxlangan, yulduzsimon momiq tuklar bilan qoplangan, balandligi 30-50 sm. Barglari keng tuxumsimon, ostki barglari bandli yuqoridagilari qisqa bandli, yuza va ostki qismlari ham yulduzsimon tuklar bilan qoplangan. Gullari yuqoridagi gul barglarini qo'ltig'ida 2-6 tadan joylashgan. Kosachasi 12-14 mm uzunlikda, qalin yulduzli tuklar bilan qoplangan, qobirg'ali, 0,5-2 mm uzunlikdagi kalta tikansimon tishchali, tojibarglari pushti-ko'k rangda. Iyun-iyul oylarida gullab, iyul-avgust oylarida urug'lari etiladi. Tog' oldi yaylovlarida asosiy landshaft o'simligi sifatida o'sadi. Samarqand, Surxondaryo, viloyatlarining g'arbiy qismlarida tarqalgan.

Oddiy ustixodus-CHernogolovka obyknovennaya-Prunella vulgaris L. Ko'p yillik, poyasi tik o'suvchi yuqori qismidan shoxlanuvchi 10-40 sm balandlikdagi o't o'simlik. Barglari uzunchoq tuxumsimon, chetlari tekkis, to'q yashil, tuksiz. Gullari kalta tutqichli, zich boshhoqsimon gul to'plamiga ega. Kosachasi 5-6 mm, urug'laydi, binafsha rangda. Tojibarglari

oqish, binafsha dog'lari bor. Tuksiz, 9-10 mm uzunlikda. YOng'oqchasi ellipsisimon uch qirrali tuksiz, tekkis, ochiq-qo'ng'ir, 2mm uzunlikda. Iyul-avgust oylarida gullab, avgust-sentyabr oylarida urug'i etiladi. Tog' oldi va yuqori tog' mintaqalaridagi nam joylarda o'sadi. Toshkent, Farg'ona, Samarqand, va Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Bozulbang-Zayachya guba gipsovaya-Lagochilus gupsaceus Vved. Ko'p yillik, poyasining balandligi (15) 30-40 sm, ko'p sonli poyali, poyasi oqish-kulrang, tuklar bilan qoplangan. Barglari lopatkasimon, chetlari tishchali yoki bo'laklarga bo'lingan. Gullari o'troq, 4-6 tadan barg qo'ltig'ida joylashgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon, uchlari tikansimon tishchali, 12-18 mm uzunlikda. Tojbarglari oq yoki pushti 20-25 mm uzunlikda. YOng'oqchasi tuksiz, 4-5 mm uzunlikda. May-avgust oylarida gullab, iyun-avgust oylarida urug'lari etiladi. Tog' oldi tumanlarida, qo'ng'ir tuproqli joylarda o'sadi. Surxondaryo viloyati (Guzar va SHerobod oralig'ida) tarqalgan.

Dag'al tukli bozilbang-Zayachya guba jestkovolosistaya-Lagochilus hirsutissimus Vved. Ko'p yillik, poyalari yog'ochlanuvchi, tik o'suvchi, kam shoxlanuvchi, balandligi (10)-15-30 sm. Barglari rombik tuxumsimon, chuqur o'yilgan, uchki qismi tuklangan. Gullari barg qo'ltig'ida 4-8 tadan o'troq joylashgan. Kosachasi qo'ng'iroqsimon, uchlari tikansimon uchli, ostki kosachasi 20-25 mm uzunlikda. Tojbarglari oq unda qo'ng'ir nurlari bor, uzunligi 25-27 mm Iyun-iyul oylarida gullaydi. Tog' oldi tumanlarida shag'alli-mayda tuproqli joylarda o'sadi. Farg'ona viloyatini (Qurama tizmasini) tog' oldida tarqalgan.

Gangituvchi bozilbang (Bangi devona)-Zayachya guba opyanyayumaya-Lagochilus inebrians Bunge. Ko'p yillik, poyasi yog'ochlanuvchan, shoxlangan, gorizantal tuklar bilan qoplangan, yaltiroq oq qobiqli, balandligi (20)-30-40-(60) sm. Barglari tuxumsimon-rombik, bo'laklarga bo'lingan, tuklar bilan qoplangan. Gullari o'troq, 4-6 tadan yuqoridagi barglar qo'ltig'idan o'rin olgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon, uchi tikanli, 15-23 mm uzunlikda. Tojbargi oq yoki pushti, qo'ng'irsimon dog'lari bor, 20-28 mm uzunlikda. YOng'og'i tuksiz, 4-5 mm uzunlikda. Iyun-avgustda gullab, iyul-sentyabrda urug'lari etiladi. Tog' oldi tumanlarda toshli-shag'alli tuproqlarda o'sadi. Samarqand, Buxoro, Qashqadaryo, Surxondaryo viloyatlarida tarqalgan.

Knorring bozulbangi-Zayachya guba knorring-Lagochilus Knorringianus Pavl. Ko'p yillik, poyalari tik o'suvchi, shoxlangan, tuklangan, balandligi 20-30 sm. Barglari ro'mbiksimon, ikki bora qirqilgan. Gullari yuqori barglarni qo'ltig'ida 4 tadan joylashgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon, ostki tojlari 11-12, yuqoridagisi 16-17 mm uzunlikda, kosachani uchi tikansimon tugallanadi, 27-28 mm uzunlikda. YOng'og'i burishgan, 6 mm uzunlikda. May oyida gullab, iyunda urug'lari etiladi. Tog'ni pastki yon bag'irlarida o'sadi. Farg'ona viloyati (CHotqol tizmasida) tarqalgan.

Paulsena bozulbangi-Zayachya guba Paulsena-Lagochilus paulsenii Brig. Ko'p yillik, poyalari kam shoxlangan, ingichka, yaltiroq oq po'stli, balandligi 25-50 sm. Barglari rombiksimon, 1-2 marotaba qirqilgan, ingichka tikanli. Gullari poyani ikki qismidagi barglar qo'ltig'ida 2 tadan joylashgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon, tuklangan, 4 tadan tikanga aylanuvchi o'simtali, ostki kosachasi 25-35 mm uzunlikda. Tojbarglari och-pushti 30-40 mm uzunlikda. Iyun-avgustda gullab, iyul-sentyabr oylarida urug'lari etiladi. Tog'larni o'rta mintaqalaridagi toshli joylarda o'sadi. Farg'ona viloyatida tarqalgan (Oloy tizmasida).

Keng kosachali bozulbang-Zayachya guba shirokochashechnaya-Lagochilus platycalyx Schrenk. ex Fisch. Ko'p yillik, poyasi o't o'simlik, bo'g'inlari oq po'stloqli, balandligi 30-60 sm. Barglari rombik, keng uzunchoq, qirqilgan, bo'laklarini uchi tikanli. Gullari o'troq, poyani yuqorisidagi barg qo'ltig'ida 4-6 tadan joylashgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon 25-35 mm kenglikda, pastki kosachasi 20-30 mm uzunlikda. Toj barglari pushti va qo'ng'ir nursimon dog'lari bor, 25-30 mm uzunlikda, yuqori labi uzun. May-iyulda gullab, iyul-avgust oylarida urug'laydi. Tog'larni old qisimlaridan to o'rta mintaqasigacha bo'lgan toshli, mayda tuproqli, shag'alli joylarda o'sadi. Toshkent viloyati. G'arbiy Tyan-SHan tizmalarida tarqalgan.

Momiq bozulbang-Zayachya guba pushistaya-Lagochilus pubescens Vved. Ko'p yillik, ko'p poyali, poyalari kam shoxlanuvchi, oq qobiqli, balandligi 15-50 sm. Barglari rombik ko'rinishda, uzun bandli, tuklangan. Gullari o'troq, poyani yuqori qismidagi barglar qo'ltig'ida 4-6 tadan joylashgan. Kosachasi ingichka qo'ng'iroqsimon, tuklar bilan qoplangan, uzun tikan bilan yakunlangan, (14)-18-24 mm uzunlikda. Toj barglari oq yoki pushti. Qo'ng'irsimon nurli dog'lari bor, 22-28 mm uzunlikda. YONG'oqchasi tuksiz, 4 mm uzunlikda. Iyun-avgust oylarida gullab, iyul-sentyabr oylarida urug'i etiladi. Qo'ng'ir tuproqli tog' oldi tumanlarida o'sadi. Farg'ona viloyati (Oloy tizmasida) tarqalgan.

Royla mallachoyi-Lallemansim royla-Lallemantia Rogleana (Wall.) Bnth. Bir yillik, oddiy, poyali asosidan shoxlangan, balandligi (5)-10 -25-60 sm. Barglari ellipssimon, asosi keng ponasimon, bandlari yaprog'idan ikki bora uzun. Gullari yo'g'on bandli boshhoqsimon. Kosachasi 7-8 mm uzunlikda, momiq tuklangan, qalqonsimon o'tkir tishchali. Tojibarglari binafsha rangda, tashqi tomoni momiq tuklangan, kosasidan oz-moz uzunroq, yong'oqchasi uch qirrali, tuksiz tekkis, to'q qo'ng'ir 2.75 mm uzunlikda. Aprel-iyul oylarida gullab, may iyulda urug'lari etiladi. CHo'l hududlaridan to tog'larni o'rta mintaqaiarigacha bo'lgan joylarda o'sadi. Toshkent, Samarqand, Andijon, Farg'ona, Surxondaryo viloyatlari va Qoraqalpog'istonda tarqalgan.

Xulosa: Labguldoshlar oilasi yer yuzida 170 turkum 3400 tur, MDH da 68 turkum 950 tur, O'zbekiston florasida 40 turkum 206 turni o'z ichiga oladi. Labguldoshlar oilasi vakillarining barglari oddiy barglar bo'lib, ular asosan poyada qarama-qarshi joylashgan. Poyasining shakli ham ko'plab vakillarida to'rtburchak qirrali shaklda. Bu oila vakillarining tanasi yer yuzasiga nisbatan ham ortotrop, ham plagiotrop xolatda joylashgan. Gullari ko'proq poyada doirasimon o'rnashgan to'pgulardan iborat. Mevalari asosan yong'oqcha. Hayotiy shakllariga ko'ra labguldoshlar oilasi tarkibiga buta, butacha, yarim buta, yarim butacha, ko'p yillik, ikki yillik va bir yillik o't o'simliklar kiradi. Labguldoshlar oila vakillari eng ko'p tarqalgan mintaqa bu tog' mintaqasi hisoblanadi. Labguldoshlar oilasi vakillari orasida xo'jalik jihatdan ahamiyatiga ko'ra, efir moyli, vitaminli, ziravorli vakillari uchraydi. Eng keng tarqalgan vakillari bu efir moyli vakillaridir. Bunga sabab o'simliklarning poya va barglari bezli tuklar bilan qoplangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YHATI:

1. Каримов В., Шомахмудов А. Народная медицина и современная наука целебные растения, используемые в медицине. - Ташкент, 1993.

Международный научный журнал № 4 (100), часть 4 «Научный импульс» Ноябрь, 2022 474

2. Курсанова. И. чемдругие. Ботаника Том 2-Ташкент, 1963.
3. Мустафаев.С.М. Ботаника-Ташкент, 2002.
4. Набиев М. Ботанический атлас-словарь. - Ташкент, 1969.
5. Набиев М. Лечебниедаричаткала-Ташкент, 2004.
6. Арипов.Р.Он Халилов.Н.Х. Растениеводство -Ташкент, 2007
7. Пратов.Он`.П, Набиев.М.М. Современный Узбекистан высоких растений - Ташкент, 2007
8. Yusupova, Z., Saminov, A., & Sayramov, F. (2022). *Salvia-l marmarak turkumi vakillarining o'zbekistonda tarqalishi, hayotiy shakllari va ishlatilishi. Science and innovation, 1(D6)*, 13-19.
9. Yusupova, Z. A., & Baratjon o'g'li, S. F. (2022). LAMIACEAE OILASINING EFIR MOYIGA BOY BO'LGAN BAZI TURLARINING MORFOLOGIYASI. *Scientific Impulse, 1(2)*, 692-695.
10. Baratjon o'g'li, S. F. (2022). DORIVOR ISSOP O 'SIMLIGINING YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI. *Journal of new century innovations, 14(1)*, 50-53.
11. Baratjon o'g'li, Sayramov Fayzullo. "DORIVOR ISSOP O 'SIMLIGINING YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI." *Journal of new century innovations 14.1 (2022): 50-53.*
12. Baratjon o'g'li S. F. DORIVOR ISSOP O 'SIMLIGINING YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI //Journal of new century innovations. - 2022. - T. 14. - №. 1. - C. 50-53.
13. Yusupova, Z. A., & Baratjon o'g'li, S. F. (2022). BIOECOLOGICAL PROPERTIES OF MEDICINAL SPECIES OF THE MINT FAMILY (LAMIACEAE). *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 10(11)*, 183-190.
14. Baratjon o'g'li, S. F. (2022). LAMIACEA OILA VAKILLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI. *INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2022, 2(13)*, 41-43.
15. Baratjon o'g'li, Sayramov Fayzullo. "LAMIACEA OILA VAKILLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI." *INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2022 2.13 (2022): 41-43.*
16. Baratjon o'g'li S. F. et al. LAMIACEA OILA VAKILLARINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI //INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2022. - 2022. - T. 2. - №. 13. - C. 41-43.
17. Baratjon o'g'li S. F. et al. SPECIES OF THE LAMIACEAE FAMILY WITH SPICE PROPERTIES //Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities. - 2022. - T. 10. - №. 11. - C. 85-89.

18. Baratjon o'g'li, Sayramov Fayzullo. "SPECIES OF THE LAMIACEAE FAMILY WITH SPICE PROPERTIES." *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities* 10.11 (2022): 85-89.

19. Baratjon o'g'li, S. F. (2022). SPECIES OF THE LAMIACEAE FAMILY WITH SPICE PROPERTIES. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 10(11), 85-89.

20. Baratjon ogli S. F. et al. REPRESENTATIVES OF THE LAMIACEAE FAMILY PRODUCE ESSENTIAL OILS AND MEDICINAL AND HERBAL REMEDIES CONTAINING MONOCYCLIC MONOTERPENES //IJODKOR O'QITUVCHI. - 2022. - T. 2. - №. 23. - C. 267-271.

21. Baratjon ogli, Sayramov Fayzullo. "REPRESENTATIVES OF THE LAMIACEAE FAMILY PRODUCE ESSENTIAL OILS AND MEDICINAL AND HERBAL REMEDIES CONTAINING MONOCYCLIC MONOTERPENES." *IJODKOR O'QITUVCHI* 2.23 (2022): 267-271.

22. Baratjon ogli, S. F. (2022). REPRESENTATIVES OF THE LAMIACEAE FAMILY PRODUCE ESSENTIAL OILS AND MEDICINAL AND HERBAL REMEDIES CONTAINING MONOCYCLIC MONOTERPENES. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 267-271.

23. Yusupova, Z. A., & Baratjon ogli, S. F. (2022). FEATURES OF THE GENUS LAMIACEAE FAMILY, WHICH WE KNOW AND DO NOT KNOW ABOUT. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 87-90.

24. Baratjon ogli S. F. et al. ТЕХНОЛОГИЯ ВЫРАЩИВАНИЯ И ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОГО ИССОПА //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. - 2022. - T. 2. - №. 13. - C. 193-197.

25. Baratjon ogli, Sayramov Fayzullo. "ТЕХНОЛОГИЯ ВЫРАЩИВАНИЯ И ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОГО ИССОПА." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 2.13 (2022): 193-197.

26. Baratjon ogli, S. F. (2022). ТЕХНОЛОГИЯ ВЫРАЩИВАНИЯ И ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОГО ИССОПА. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(13), 193-197.

27. Baratjon ogli S. F. et al. КОНСЕРВАНТ НА ЭФИРНЫХ МАСЛАХ, СОДЕРЖАЩИЙ ТИМОЛ ПРЕДСТАВИТЕЛИ СЕМЬИ ЛАБГУЛДОШ //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. - 2022. - T. 2. - №. 13. - C. 203-207.

28. Baratjon ogli, Sayramov Fayzullo. "КОНСЕРВАНТ НА ЭФИРНЫХ МАСЛАХ, СОДЕРЖАЩИЙ ТИМОЛ ПРЕДСТАВИТЕЛИ СЕМЬИ ЛАБГУЛДОШ." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 2.13 (2022): 203-207.

29. Baratjon ogli, S. F. (2022). КОНСЕРВАНТ НА ЭФИРНЫХ МАСЛАХ, СОДЕРЖАЩИЙ ТИМОЛ ПРЕДСТАВИТЕЛИ СЕМЬИ ЛАБГУЛДОШ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(13), 203-207.

30. Mashrabovich, H. M., Yusupova, Z. A., & Baratjon o'g'li, S. F. LAMIACEAE OILA VAKILLARINING BIZ BILGAN VA BILMAGAN DORIVORLIK XUSUSIYATLARI.

31. Haydarov, M., Yusupova, Z., Sayramov, F., & Rahmonova, O. (2022). Lamiaceae oila vakillarining biz bilgan va bilmagan dorivorlik xususiyatlari. *Science and innovation*, 1(D7), 89-94.

32. Haydarov, M., Yusupova, Z., Sayramov, F., & Rahmonova, O. (2022). Lamiaceae oila vakillarining biz bilgan va bilmagan dorivorlik xususiyatlari. *Science and innovation*, 1(D7), 89-94.

33. Haydarov, M., Yusupova, Z., Sayramov, F., & Rahmonova, O. (2022). Lamiaceae oila vakillarining biz bilgan va bilmagan dorivorlik xususiyatlari. *Science and innovation*, 1(D7), 89-94.

34. Yusupova, Z., Saminov, A., & Sayramov, F. (2022). SALVIA-L MARMARAK TURKUMI VAKILLARINING O'ZBEKISTONDA TARQALISHI, HAYOTIY SHAKLLARI VA ISHLATILISHI. *Science and innovation*, 1(D6), 13-19.

35. Haydarov, M., Yusupova, Z., Sayramov, F., & Rahmonova, O. (2022). LAMIACEAE OILA VAKILLARINING BIZ BILGAN VA BILMAGAN DORIVORLIK XUSUSIYATLARI. *Science and innovation*, 1(D7), 89-94.

36. Baratjon ogli, S. F. (2022). REPRESENTATIVES OF THE LAMIACEAE FAMILY PRODUCE ESSENTIAL OILS AND MEDICINAL AND HERBAL REMEDIES CONTAINING MONOCYCLIC MONOTERPENES. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 267-271.

37. Yusupova, Z. A., & Baratjon ogli, S. F. (2022). FEATURES OF THE GENUS LAMIACEAE FAMILY, WHICH WE KNOW AND DO NOT KNOW ABOUT. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 87-90.

38. Yusupova, Z. A., & Baratjon o'g'li, S. F. (2022). LAMIACEAE OILASINING EFIR MOYIGA BOY BO'LGAN BAZI TURLARINING MORFOLOGIYASI. *Scientific Impulse*, 1(2), 692- 695.

39. Baratjon o'g'li, S. F. (2022). DORIVOR ISSOP O 'SIMLIGINING YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI. *Journal of new century innovations*, 14(1), 50-53.

40. Baratjon ogli, S. F. (2022). REPRESENTATIVES OF THE LAMIACEAE FAMILY PRODUCE ESSENTIAL OILS AND MEDICINAL AND HERBAL REMEDIES CONTAINING MONOCYCLIC MONOTERPENES. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 267-271.

41. Yusupova, Z. A., & Baratjon ogli, S. F. (2022). FEATURES OF THE GENUS LAMIACEAE FAMILY, WHICH WE KNOW AND DO NOT KNOW ABOUT. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 87-90